

3 ЦЫКЛУ: ВЫБАРЫ Ё БЕЛАРУСІ:

ПЕРШАЕ, ШТО ТРЭБА ЗРАБІЦЬ, КАБ ЗАБЯСЬПЕЧЫЦЬ СПРАВДЛІВЫЯ ВЫБАРЫ — ВЫДАЛІЦЬ ЗЬ БЕЛАРУСІ ВІКА

Першая рэальная, але няўдалая, спроба легітымізаваць рэжым Лукашэнкі адбылася ў кастрычніку 2000 г. на выбарах у „палату”. Шлях да гэтай падзеі з боку Масквы і нямецкай дыпламатыі быў доўгі, але мэтанакіраваны. Тут выявілася рэакцыя на дэкларацыю *V-га Зьезду (1997 г.) Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне”* аб стварэнні *Беларускага Вызвольнага Руху* супраць нэкаляніяльнай палітыкі Расеі ў Беларусі.

У сувязі з лістападаўскім пераваротам ў 1996 годзе, „антылукашэнкаўская апазіцыя” мусіла разваліцца. Яна была часовым супрацоўніцтвам розных антылукашэнкаўскіх сілаў (ад фронтаўцаў да прамаскоўскіх „дэмакратаў” і камуністаў), пагрунтаваным на канкрэтнай мэце — імпічманце Лукашэнкі. Са знікненнем магчымасці імпічманту разбурыўся грунт для канкрэтнага злучэння інтарэсаў і апазіцыйнага аб’яднання супрацьлеглых поглядаў. Рэальнымі ж засталіся вялікадзяржаўная палітыка Расеі і асноўны каляніяльны канфлікт паміж сіламі расейскага імперыялізму і сіламі беларускай незалежнасці.

Пра гэтае становішча і перспектывы я пісаў у перадзьедаўскім артыкуле „*Вызвольны Рух*” (*газета „Свабода”, 1997 г.*) і казаў на Зьездзе. Неабходна было скарыстаць сітуацыю ўздыму і арганізаваць яе ў вызвольнае адраджэнцае рухныне. Дзеяў гэтага былі распачатыя акцыі „*Грамадзянства БНР*”, „*Адстаўка*”, пазней — збор подпісаў „*За незалежнасць*”, „*Беларуская Салідарнасць*” і іншы. Справы паварочваліся так, што расейскія каляніяльныя сілы на Беларусі маглі быць проста зьменшаны з палітычнай сцены.

Контрадзейны супраць беларусаў былі на гэты раз прадуманымі і кантротуальнымі. Увосень узнікла закамфляваная агентурная ініцыятыва — „Хартыя-97”, якую рухалі праз журналістаў і дыпламатыю. „Хартыю” плявалі супрацьстаяць *Беларускіму Вызвольнаму Руху* і *Фронту*. Гэтая ідэя не была да канца ажыццяўленая (па пэўных прычынах) і пазней „Хартыя” ператварылася ў асяродак „перавалу” рэсурсаў за Захад і мэтанакіраванай (вырабленай) прапагандыскай інфармацыі (накіраванай, у істодзе сваёй, супраць *Беларускага Нацыянальна-Вызвольнага Руху*).

У гэты ж час у якасці кіраўніка Місіі АБСЭ ў Менск прыязджае былы нямецкі амбасадар у Маскве і потым былы кіраўнік знешняй разведкі Нямеччыны **Ганс-Георг Вік**. Вік выступіў ініцыятарам захавання старой антылукашэнкаўскай апазіцыі на новай аснове. Ён прапанаваў так званы „перамоўны працэс” з рэжымам улады, ідэю „круглага стала” і ўдзел апазіцыі ў парляманцкіх выбарах на падставе дамоўленасці (кампрамісу) з Лукашэнкам.

Менавіта Вік спрычыніўся да стварэння, на падставе гэтых прапаноў, так званай „аб’яднанай апазіцыі” і завёў справу беларускага змаганьня ў сьляпы завулак.

Ганс Вік і іншыя нямецкі „дыпламаты” пераконвалі палітыкаў на Захадзе, што рэжым Лукашэнкі можна „палепшыць”, што яго быццам бы можна „дэмакратызаваць”. Прызнаньне таго, што рэжым Лукашэнкі „палепшыўся”, давала б магчымасць пэўным заходнім зацікаўленым колам, зьвязаным з нямецкімі палітычнымі (эканамічнымі, фінансавымі) інтарэсамі, прызнаць

гэты рэжым і заплішчыць вочы на „інтэграцыйную” палітыку Расеі па анжэі Беларусі.

Нямецкі геапалітычны інтэрас накіраваны, перш за ўсё, на Польшчу. І ў гэтым пляне пэўныя колы нямецкай палітыкі глядзяць на Беларусь як на разьменную манэту ў геапалітычных гешэфтах з Расеяй. Ні для расейскага, ні для нямецкага капіталу (Пургаз з Газіромам і г.д.) непатрэбная незалежная беларуская транзітная тэрыторыя і расходы, зь ёй зьвязаныя. (Ня кажам ужо пра стратэгічныя фактары.) Нямецка-расейскія інтарэсы тут супадаюць, як супадалі сотні гадоў.

Ганс Вік, валодаючы ўплывам на разьмеркаваньне заходніх сродкаў сярод створанай ім „аб’яднанай апазіцыі”, мае дачыненне да спробы разбурэньня *Беларускага Народнага Фронту* — адзінай сілы ў Беларусі, якая здольная супрацьстаяць усёй гэтай нямецка-рускай нэкаляніяльнай палітыцы.

У цэлым, атака на *Фронт* пацярпела фіяска. Але, тым ня менш, прыхільнікам сорацускай дэмакратыі ўдалося адкалоць вялікую групу фронтаўцаў, якая, таксама пад назвай „БНФ” арганізавана ўвайшла ў сістэму „аб’яднанай апазіцыі”.

У кастрычніку 2000 г., у час „выбараў” ў „палату”, вікаўская палітыка легалізацыі рэжыму набывае рэальныя формы. Меркавалася, вядучы двойную гульні, з аднаго боку, падтрымаць няўдзел апазіцыі ў выбарах, з другога — уцягнуць партыі „аб’яднанай апазіцыі” ў выбары, прызнаць іх дэмакратычнымі і легалізаваць „палату”.

З гэтага нічога не атрымалася па некалькіх прычынах. Па-першае, Лукашэнка не пайшоў ні на якія, нават мінімальныя, саступкі. Выбары сапраўды былі па-варварску недэмакратычнымі. Па-другое, двурухныя дзеянні Віка былі дрэнна падрыхтаванымі на беларускім і міжнародным узроўні. Па-трэцяе, „палітыка” Віка на так званых „перамовах” і „выбарах” пастаянна выкрывалася прадстаўнікамі *Народнага Фронту* і *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ*, якія запатрабавалі няўдзелу партыяў і насельніцтва ў выбарах і ўклалі потым велізарную працу ў рэалізацыю гэтай справы.

Нямецкія папчэчнікі Віка, ня глядзячы на непасрэдны подкуп сябраў партыі „Народная Грамада” і іншых апазіцыйных „дэмакратаў”, якім далі грошы за ўдзел у „выбарах” (па пяць тысячачу дзяляраў на згодніка), нічога ня здолелі перамяніць. Більшыня беларусаў не галасавала. Выбары праваліліся, але рэжым Лукашэнкі груба сфальсіфікаваў вынікі галасавання, і АБСЭ не пайшоў на рызыку, каб іх прызнаць. Легалізацыя рэжыму была адкладзеная на выбары прэзыдэнта ў 2001 годзе.

Да гэтага часу Ганс Вік (асабліва пасля вызьвязаньня ў Беластанку ў верасьні 2000 года пра сваю антыбеларускую палітыку ў рамках АБСЭ) страціў усялякую павагу ў беларусаў. Структуры *Беларускага Вызвольнага Руху* аб’явілі яго **пэрсонам нон-грата** і запатрабавалі ад міжнародных арганізацыяў і МЗС Нямеччыны адкліканьня Віка зь Беларусі.

У абарону Віка парадаксальным чынам заўсёды становілася ўлада Лукашэнкі, арганізоўвачыя паказаныя пагрозы і быццам бы атаку на Віка (каб забятыць грамадзкасць і заглушыць патрабаванні *Вызвольнага Руху*). Але рабленьне супольнай прамаскоўскай палітыкі рэжымам Лукашэнкі, Вікам і Масквой — вядоўчае.

Эўрапейскія канфармісты ў міжнародных арганізацыях, „усьведомленьня” за гэты час Вікам, нямецкай і рускай дыпламатыяй, далі выразна зразумець, што прэзыдэнцкія выбары на Беларусі зьні схільныя прызнаць пры любых выніках (хіба што парушэньні заканадаўства будуць вельмі скандальнымі). Вядоўчы

гэта, упэўнена пачуваецца Вік, дэманструе паказную ўпэўненасць Лукашэнка, спакойна чуюцца Масква, як па нотах, гуляюць сваю брыдкаю партыю пяць намэнклятурных кандыдатаў ад вікавай „аб’яднанай апазіцыі“ і іншыя падстаўныя фігуры.

Некаторыя „апазіцыянеры-дэмакраты“ зразумелі настрой спонсара і адтана працуюць у „патрэбным накірунку“.

„Как „лукашасты“, так и оппозиционеры, должны четко уяснить, — апазіцыянеры-дэмакраты“ зразумелі настрой спонсара і адтана працуюць у „патрэбным накірунку“.

„Как „лукашасты“, так и оппозиционеры, должны четко уяснить, — апазіцыянеры-дэмакраты“ зразумелі настрой спонсара і адтана працуюць у „патрэбным накірунку“.

„Апазіцыянер-дэмакрат“ Сяргей Калякін выказваецца ў рэчышчы палітыкі Віка зусім адкрыта.

„Они (гэта значыць, заходнія міжнародныя арганізацыі — З.П.) не против сегодня признать Палату представителей. Но они не знают, как это сделать... идет постепенная смена позиции и, фактически, налаживаются отношения с государственной властью... Западные дипломаты пытаются объяснить власти: мы хотим вас признать, но вы хоть что-то сделайте, чтобы мы могли это сделать.“ * (Белорусский рынок, — 2001, №21)

Мушу значыць, што ўсё выглядае ня гэтак проста. Але такую сітуацыю адноснаў да рэжыму Лукашэнка вось ужо гадамі стварае Ганс Вік і нямецкая дыпламатыя. Ім прыходзіцца часта выдаваць жаданае за рэальнае. Праўдападобнасьць няпэўнасьці надаюць дэмакратычныя балбатуны.

Тым ня менш, справа сур’ёзная. Устаноўка з’ўраманцаў зразумелая. Праўда, ня глядзячы на фінансавыя рычагі, наўрад ці здолее Вік і з’ўрапейскія канфармісты істотна ўплываць на паводзіны кантралёраў і назіральнікаў за галасаваньнем на выбарах. Акрамя таго, *Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя — БНФ* і *Народны Фронт* ствараюць сваю сістэму назіральнікаў. Небясьпека, аднак, у тым, што, ня глядзячы на ўсе магчымыя факты парушэньняў выбарчага заканадаўства, прадстаўнікі міжнародных з’ўрапейскіх арганізацыяў, якіх „праінфармавалі“ Ганс Вік і кампанія, могуць праігнараваць парушэньні і прызнаць выбары за законныя і дэмакратычныя.

Каб запабегчы пагаршэньню становішча і ня даць развівацца філісьцёрскай авантуры з’ўраканфармістаў, **неабходна выдаліць зь Беларусі Віка**. Тое, што за гэтую прэрсону нон-грата грываюцца як пэўныя палітыкі ў з’ўраструктурах, так і Масква (дзе Вік часта бывае), цяпер надта добра відаць.

Менавіта *Беларускаму Нацыянальна-Вызвольнаму Руху* зноў прыдзецца ўзяць на сябе важную задачу.

Выдаленьне з краіны асобы, якая пад шапкай міжнароднай праваабарончай арганізацыі займаецца дзейнасьцю, што супярэчыць нацыянальным інтарэсам Беларусі і не сумашчальная з мэтай гэтай арганізацыі, зьяўляецца неабходным прававым дзеяньнем. Трэба заздаравіць абставіны на выбарах у Беларусі і, нарэшце, спыніць маніпулятары з Усходу і Захаду, якія, як бачым, даўно аб’ядналіся.

Калі Беларусь страсе з сябе гэтых „дабрадзёў“, што апанавалі яе, як камары, тады яна пойдзе хутка наперад, да справядлівага парадку, дабрабыту, спакою і сьветлай сваёй нацыянальнай будучыні.

16 чэрвеня 2001 г.
(„Беларускія Ведамасьці“, — 2001, №6 (36).)

* „Як „лукашасты“, гэтак і апазіцыянеры, павінны выразна ўсьвядоміць: дапусьціць нелегітымнага, з пункту гледзяньня сушэльнай супольнасьці, прэзідэнта нельга.“ (з рус.)

** „Яны ня супраць сёньня прызнаць Палату прадстаўнікоў. Але яны ня ведаюць, як гэта зрабіць... адбываецца наступова зьмена пазыцыі і, фактычна, наладжаюцца адносіны з дзяржаўнай уладай... Заходнія дыпламаты спрабуюць растлумачыць уладзе: мы хочам вас прызнаць, але вы хочь што-небудзь зрабець, каб мы маглі гэта зрабіць.“ (з рус.)

СФАЛЬШАВАНЫЯ ВЫБАРЫ

Амаль тыдзень доўжыўся бессаромны спэтакль пад назвай „галасаваньне за прэзідэнта“. Скарыстаўшы палажэньне Закона аб магчымасьці папярэдняга галасаваньня для тых, хто ў дзень выбараў ня можа знаходзіцца па месцы жыхарства, улады рэжыму па загаду зверху на працягу 5-ці дзён арганізавалі масавы і прымусовы прывоз („прыгон“) выбаршчыкаў на выбарчыя ўчасткі для галасаваньня, з намаўленьнем галасаваць за Лукашэнка. Адначасна аб’язджалі хаты і вёскі са скрынямі для галасаваньня.

(Фота В. Дробова. „Кур’ер“)

Як выбралі, так і жывём.

Кантраляваць такія „выбары“ не далі магчымасьці (ды й вельмі цяжка). Скрыні на ноч заставаліся, як правіла, у кабінэтах мясцовых начальнікаў, альбо ў выбарчых камісіях. Кантралёры за галасаваньнем ня ведалі і не маглі ведаць, што адбываецца са скрынямі па начах.

У выніку ў некаторых раёнах пачалося „сацспаробніцтва“ рэжымнай намэнклятуры за высокія паказчыкі папярэдняга галасаваньня. Дзе-ні-дзе паказчыкі дасягнулі 50-55 адсоткаў папярэдне прагаласаваных. (Некаторым п’яніцам давалі нават выпіць гарэлку, каб прагаласаваць, „як трэба“.)

Калі 9-га верасьня пачалося нармальнае галасаваньне, то выбары былі ўжо папярэдне зроблены на карысьць Лукашэнка. Тым ня менш ў гэты дзень фальсіфікацыі прадаўжаліся ў шырокім маштабе. На шмат якіх участках назіральнікаў уогуле не

дапусьцілі да назіраньня. А тым, каго дапусьцілі, дазволілі назіраць толькі з адлегласьці 10 мэтраў, пры гэтым яны не павінны былі рухацца і ўставаць зь месца. Назіраць за падлікам галасоў кантралёраў ўвогуле не дапусьцілі.

Нават у гэтакіх умовах назіральнікі заўважылі мноства грубых парушэньняў, склалі сотні пратаколаў.

У Наваполацку назіральнікі зрабілі засаду на выбарчую камісію і звалілі іх у той момант, калі яны выносілі скрыню для галасаваньня, каб замяніць на іншую. У Гомельскай вобласьці „сацлаборніцтва“ выбарчых камісіяў і „вертыкалі“ дало рэкордны адсотак галасоў за Лукашэнку: ад 90 да 95 адсоткаў. Прытым, на некаторых участках, як заўважылі назіральнікі, бюлетэняў увогуле не лічылі і запісалі стопрацэнтную колькасць прагаласаваных. Гэтакага не было нават за саветамі. (Там спынілася на 99,99 адсотка.)

У выбарчых камісіі не былі ўключаны назіральнікі ад партыяў і палітычных арганізацыяў. У камісіях сабралі выключна адну пралукашэнкавую прамакоўскую масьць. Так што лічылі, як хацелі, і рабілі таксама, што хацелі.

„Пятая каляна“ Расеі — электарат Лукашэнкі.

У дзень выбараў была зроблена беспрэцэдэнтная дзьверсія ўладаў. Поўнасьцю адключылі сувязь (тэлефоны, факсы, мабільныя тэлефоны, інтэрнэт, электронную пошту) у офісах партыяў, беларускіх і „дэмакратычных“ арганізацыяў, выбарчых штабах, карпунктах рэдакцыяў газэтаў і радыё. Краіна беларусаў асьлепла і аглохла на цэлы дзень. Дзейнічала толькі сувязь у афіцыйных уладаў і ў выбарчых камісіях.

Гэты факт наглядна паказаў на ўзровень акупацыйнага кантролю КГБ над нашай краінай.

Ужо вечарам Лукашэнка з кампаніяй сьвяткавалі „чэсны“ „выбар народу“. За Лукашэнку, аказваецца, прагаласавала 75,6 адсотка выбаршчыкаў.

Прадстаўнікі АБСЭ гаварылі блытаньня супярэчлівыя фразы пра „дэмакратычныя выбары“ і... пра школу ізаляцыі рэжыму ў Беларусі. Але назаўтра, 10-га верасьня, Злучаныя Штаты Амэрыкі і краіны Эўрапейскага Зьвязу выразна выказалі аб непрызнанні прэзыдэнцкіх выбараў у Беларусі за справядлівыя.

Апазыцыйная намэнклятура і калябаруючыя зь ёй „дэмакраты“ ды некаторыя былыя фронтаўцы выглядалі нічэмна і разгублена. „Несмотря ни на что, это победа демократии, потому что все мы объединились“, * — сказаў „адзіны“ намэнклятурны кандыдат **У. Ганчарык**. „Ура-а-а-а“, — пачулася ў адказ сярод дэмакратаў на мітынгу дэмакратыяў на Цэнтральнай плошчы ў Менску. (Сабралася каля тысячы чалавек.)

— У іх нешта не ў парадку з галавой, — сказаў мне адзін назіральнік выбарчага спэктакля ў Беларусі. — Якая тут „победа демократии“?

Вялікі стратэг **Ганс Вік** сплянаваў усё, як у Нямецчыне: 14 тысячаў незалежных назіральнікаў павінны былі зрабіць паралельныя падлік галасоў, каб выявіць фальсыфікацыю. Выбралі 500 выбарчых участкаў для паралельнага лічэння. Згодна „стратэга“, прадстаўнікі назіральнікаў павінны былі пазнаёміцца на месцы з пратаколамі камісіяў і параўнаць з сваімі практыкаваньнямі. Але рэжым у Беларусі — гэта не Нямецчына. Тры тысячы падрыхтаваных назіральнікаў улады ўвогуле не зацьвердзілі і не акрэдытавалі. Астатніх — у сто камісіяў не дапусьцілі да назіраньня, іншым — адмовіліся паказваць пратаколы і якія-небудзь дакуманты. Акрамя таго, як я ўжо пісаў, — адключылі ўсялякую сувязь.

Нямецкая „стратэгія“ тут жа развалілася. Аказваецца, намэнклятурная „апазыцыя“ была абсалютна непадрыхтаваная да такога павароту справаў.

(Нядаўна ў Беларусі выйшла на расейскай мове арыгінальная кніжка *Юлена Будзінаса „Дуракі“*.)

Пасля пачуночых лідары і дарадцы апазыцыі намэнклятурных „дэмакратаў“ забарыкадаваліся ў Палацы культуры савецкіх прафсаюзаў і задумаліся, што рабіць далей. „Цэнтр супраціўленьня рэжыму“ ахоўвала некалькі дзясяткаў маладых хлапцоў. Але калі яны зажадалі, як і належыцца, вывесіць над „цэнтрам супраціўленьня“ беларускі *Бел-Чырвоны-Белы Сьцяг*, то лідары „апазыцыі“ тут жа зашыкалі, замахалі рукамі і — забаранілі. (Маўляў, каб пазьбегнуць правакацыі.)

„Дыскусіі былі малавыніковымі, — піша, пацяняючыся, *„Gazeta Wyborcza“* (11.09.2001г.)

— А можа, надрукаваць нам крыху лістовак? Гэтакіх невялічкіх... — прапанаваў ў канцы камуніст **С.Калыкін**... Але аказалася, аднак, што няма нават паперы на лістоўкі.”

Пра ўзровень савецкай каляніяльнай намэнклятуры на Беларусі найлепш сьведчаць так званыя „царскія вёскі“ вакол беларускіх гарадоў. У пачатку 90-х гадоў, выклікаўшы штучную гіперінфляцыю, камуністычная намэнклятура, маючы ўладу, прыгннула да рук усе ашчадныя зьберажэньні беларусаў, што ляжалі ў дзяржаўным банку. Абрабавалі ўсю нацыю.

Але як жа расправіліся прыўладжанымі грашманя народа савецкія начальнікі, што баліся эканамічным рэфармаў і стаялі за калгасы? Яны ня ўклалі іх ні ў бізнэс (у якім не разьбіраліся), ні ў вытворчасць. Пачалі масава будаваць „катэджы“ вакол гарадоў. Катэджы аказаліся нерэнтабельнымі і дарагімі ў эксплуатацыі палачамі-даўгабудамі, жыць у якіх было б вельмі дорага. (Дабудаваўшы пад дах, яны раптам зразумелі, колькі будзе каштаваць эксплуатацыя такога хорама і жыцьцё ў хораме, разам з пракладкай кабеляў, праводкай вады, каналізацыі, цэплатрасы, электрычнасьці і г.д.)

Так і засталіся „царскія вёскі“ недабудаванымі да канца, як помнік намэнклятурнай абмежаванасьці і нацыянальнага марнараўства (ці па-просту — ідэягызму). „Законна ўкрадзеныя“ народныя грошы ператварылі ў грудзі цэлы мёртвых дамоў.

Цяпер гэтых „арыгіналаў“ адкапаў Вік з Масквой у якасьці „дэмакратычнай апазыцыі“, пасля таго, як аслабілі і адціснулі ўбок *Беларускі Народны Фронт*.

Савецкая намэнклятура зноў сыграла сваю дрэнную „гістарычную“ ролю: дапамагла Лукашэнку (свайёй нічэмнасьцю) дэманстрацыйна сфальганаваць выбары і застацца пры ўладзе, няхай сабе і нелегальнай і не прызнавай. Гэтай яго ўлады Маскве можа стаць дастаткова, каб паступова поўнасьцю захапіць Беларусь.

(„Беларускія Ведамасьці“, — 2001, №8(38); *Выбралі...*)

* Наглядчыкі ні на што, гэта перамога дэмакратыі, таму што ўсе мы аб'ядналіся. (з рус.)